

Høringsinnspill

Innspill til strategi for FoU i næringslivet

Gartnerhallen takker for muligheten til å komme med innspill til regjeringens arbeid med å øke FoU-aktiviteten i næringslivet.

Gartnerhallen SA eies av 1000 norske produsenter av poteter, grønnsaker, frukt og bær. Vi jobber for økt norsk produksjon og økt norskandel av frukt og grønt. Produksjonsvolumet til våre produsenter utgjør ca 65 % av all norskprodusert frukt og grønt og vi omsetter for 3,3 milliarder NOK.

Forskning, utvikling og innovasjon er et viktig virkemiddel for å nå hovedmålet i Gartnerhallens hovedstrategi om 150 % omsetningsvekst innen 2030. Siden 1999 har vi, sammen med BAMA, hatt et etablert samarbeid med norske FoU-institusjoner, i det såkalte FIV-samarbeidet (FIV = forskning og innovasjon for verdiskaping). I løpet av disse snart 25 årene har vi gjennomført anslagsvis 150 forskningsprosjekter sammen med FoU-miljøene, med en total budsjetttramme for prosjektene på nærmere 1 milliard kroner. I 2017 etablerte Gartnerhallen, BAMA og NorgesGruppen Grofondet, et privatfinansiert fond for å bidra til finansiering av forsknings-, utviklings- og kompetansebyggende prosjekter under ledelse av FoU-institusjoner eller aktører i næringslivet. Siden oppstarten har Grofondet mottatt nærmere 200 søknader, hvorav 51 stk har blitt tildelt ca 55 MNOK samlet. Gjennom denne arbeidsformen er dermed Gartnerhallen både en aktiv næringsaktør innen FoU, samtidig som vi stimulerer andre i grøntsektoren til økt FoU-aktivitet, også.

Kompetansebehov i næringslivet for økt strategisk bruk av forskning og utvikling

Bedrifter i næringsmiddelindustrien kjennetegnes ved lav FoU-aktivitet sammenlignet med andre bransjer. For å utløse potensialet for forskningsbasert innovasjon og verdiskaping, kreves kompetanse hos bedriftene og tilgjengelige ressurser for finansiering av relevante prosjekter. Undersøkelser via Næringslivets økonomibarometer i 2019 viste at kun om lag 30 prosent av bedriftene i mat-, drikke- og bionæringen hadde god kjennskap til ordningene i virkemiddelapparatet, som Forskningsrådet og Innovasjon Norge, mens 70 prosent svarte at de ikke hadde denne kunnskapen. Ifølge Matindustriens konjunkturundersøkelse 2016 var bedriftenes viktigste egenrapporterte barriere for økt forskningsaktivitet mangel på intern kompetanse. Nesten tre av fire bedrifter hadde ingen årsverk som jobbet med forskning. Blant de større norske mat- og drikkebedriftene er det per i dag kun et fåtall som har egen FoU-sjef/-avdeling.

Det viktigste som kan gjøres for å øke FoU-aktiviteten i næringslivet er å iverksette tiltak på kort og på lang sikt for å redusere denne barrieren. Dette kan for eksempel gjøres gjennom økt opplæring av ansatte i bedriftene, inkludering av kunnskap om forskningssøknader og -prosjekter i relevante fagutdanninger, utvidelse av kompetansemeglerordningen, eller tidsavgrensede støtteordninger for konsulentvirksomhet til for eksempel bedrifter med få ansatte og lav forskerkompetanse.

Kompetansebehov blant forskere for å styrke samarbeidet med næringslivet

For å styrke samarbeidet mellom forskerne og næringslivet er det behov for kultur- og holdningsendringer i UH-sektoren, i industrien og i næringslivet. Oppfatninger om mindre vitenskapelige problemstillinger i næringslivsbransjen og lite fleksible og store langsomme prosesser i UH-sektoren må legges til side, og det må bl.a. legges eksplisitt til rette for at næringslivsbransjen selv kan identifisere problemstillinger som utføres i samarbeid med UH-sektoren eller instituttsektoren. Selv om instituttsektoren nok har hatt mer løpende næringsinvolvering enn UH-sektoren, er en stor del av instituttsektoren forvaltningsrettet og rent forskningsorientert. Det er derfor et behov for sterkere markedsforståelse og involvering av kommersialiseringskompetanse både innen UH- og instituttsektoren.

Muliggjøring og begrensninger for næringslivets investering i forskning og utvikling i Norge

Næringslivets investeringer i forskning og utvikling påvirkes av lønnsomheten i den enkelte bedrift, fordi finansiering av FoU-prosjekter ofte tas av driftsoverskuddet. Når lønnsomheten i norsk næringsmiddelindustri presses, påvirkes samtidig mulighetene til å øke FoU-aktiviteten.

Lovverk og retningslinjer har også en direkte effekt på hva som er et realistisk mål for hva næringslivet kan bidra med. Eksempelvis gjorde endringen i beregning av bedriftenes egeninnsats for få år siden at verdien av næringslivets FoU-aktivitet ble betydelig redusert «over natten» (endringen fra 1,2 promille av årslønn til dagens måte å beregne egeninnsats på). Sammenhengen mellom verdien av egeninnsatsen hos NFR/FFL/JA og Skattefunn bør også samkjøres bedre. Slik Skattefunn er innrettet nå, fremkommer ikke nødvendigvis hele den reelle verdien til egeninnsatsen i bedriftene.

Som beskrevet tidligere, er det kun et fåtall bedrifter som opplever at de har tilstrekkelig bestillerkompetanse. For å tilrettelegge for økt FoU-aktivitet blant bedrifter som ikke har historikk for og kompetanse til dette, er det viktig å se på fordelingen av midler på ulike prosjektkategorier, f.eks. at det må være tilgjengelige midler til forprosjekter og andre «lavhengende frukter». I situasjonen med økt press på økonomien som beskrevet over, vil midler til innovasjonsprosjekter, demonstrasjonsprosjekter, Innovasjon Norge- og Skattefunnmidler bli enda mer sentrale, fordi det vil ligge et press og en forventning fra bedriften om at prosjekter skal gi raske og konkrete resultater som kan implementeres i driften.

For større bedrifter som benytter FoU aktivt for å realisere muligheter eller løse utfordringer, setter statsstøttereguleringen begrensninger. Dette faller gjerne uheldig ut for hele næringer, siden det ofte er en eller et fåtall bedrifter innen en sektor som drar forskningslasset på vegne av hele sektoren. Det er derfor svært viktig å se på regelverket og hele virkemiddelapparatet og hvordan dette kan innrettes på en bedre måte fremover, dersom regjeringens mål om at næringslivets investering i forskning og utvikling skal nærme seg 2 prosent av BNP innen 2030 skal være realistisk og gjennomførbart.

Med vennlig hilsen
Ellen-M. Hovland
FoU- og innovasjonssjef
Gartnerhallen SA